

 Sura El-Fatiha nije samo sura kojom otpočinje Kur'an, već je ona sura koja je, po mišljenju velikog broja islamskih učenjaka, među prvim surama koje su objavljene. Ako bi se tako moglo reći, Fatiha je Kur'an u malom zbog mnoštva značenja koja sadrži. Jedan od aspekata Kur'ana, a time i ove velike sure, jeste odgojni. Vjernik stalno uči suru El-Fatiha, a ona njega stalno podučava.

Hvala Allahu, **Gospodaru svjetova**: Pored pohvale Allaha i činjenice da Gospodar zna i Stvoritelj, Onaj koji svim upravlja, koji je ljudima dao blagodati i koji ih čuva, ovaj ajet sadrži i zahvalnost. No, za razliku od pohvale, zahvalnost se iskazuje srcem, djelom i riječju. Tu razliku uočavamo i u ajetu u kojem Allah kaže: **Budite zahvalni**, o, čeljadi Davudova! A malo je zahvalnih među robovima Mojim (Sebe, 13). Uočavamo da je rekao **budite zahvalni**, a nije rekao **govorite zahvalni** smom. Ako iko zasluži potpunu zahvalnost, onda je to Plemeniti Gospodar. Za razliku od iskazivanja zahvalnosti jezikom, zahvalnost srca podrazumijeva spoznaju da blagodat dolazi od Allaha: **od Allaha je svaka blagodat koju učivate.** (En-Nahl, 53) Blagodati se razlikuju, a najveća je blagodat vjere jer ona vodi vječnoj blagodati. Zahvalnost djelom podrazumijeva pokornost Njemu Milostivom. Oni koji su izrazito zahvalni, svoju pokornost ne ograničavaju samo na ono obavezno, već se dobrovoljnim djelima (nafilama) čele posebno približiti svome Stvoritelju. Kada su neki ashabi vidjeli da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao toliko dugo da bi mu otekle noge, začuđeno bi ga upitali: **O, Allahov Poslanice, Allah ti je oprostio sve grijehе, pa zašto toliko klanjaš?**, a on bi odgovorio: **Zar da ne budem Allahov zahvalni rob?** (Buhari, br. 4836, i Muslim, br. 2819)

Milostivom, Samilosnom: Ovaj ajet dolazi nakon spominjanja da je On Stvoritelj svjetova, što je pokazatelj da je najveća veza između Allaha i Njegovih stvorenja Njegova milost. Ukoliko nam mnogo znači da je upravo milost veza između nas i Gospodara, onda trebamo shvatiti da je milost jedna od najvažnijih veza između nas i ostalih stvorenja. U vjerodostojnom hadisu navodi se: **Onima koji su milostivi, Allah će se smilovati. Smilujte se onima koji su na Zemlji, smilovat će vam se Onaj koji je na nebesima.** (Ebu Davud, br. 4941, Tirmizi, br. 1924)

Vladaru Dana sudnjeg: Dana sudnjeg (ar. *jevmiddin*) znači Dana nagrade i polaganja računa. Ovo značenje svakog navodi na razmišljanje o svojim djelima. Onoga ko razmišlja o ovom ajetu to nedvojbeno podsjeća na osjećaj odgovornosti u pogledu djela koja čini. Plod osjećaja odgovornosti jeste odmjerенost u djelima i riječima. Isto tako, razumijemo da za bolju odgovornost uvijek treba veoma često, odnosno konstantno podsjećati na eventualne loše posljedice njegovog neodgovornog ponašanja, ali isto tako i na dobre posljedice njegovog odgovornog ponašanja. Ovo kažem jer vjernici ovu suru ponavljaju svakodnevno na svakom rekatu namaza. Možda najteži ajeti koji imaju slično značenje ovome jesu ona dva sa kraja sure

Ez-Zilzal u kojima se kaže: **O** naj ko bude uradio koliko trun dobra **vidjet** ?e ga, a onaj ko bude uradio koliko trun zla **vidjet** ?e ga.

Ipak, ?ovjek koji napravi propuste i eventualno bude neodgovoran, mo?e se iskrenom tevbom popraviti jer On je Onaj **k** **o** **j** **i** **o** **p** **r** **a** **g** **r** **i** **e** **p** **r** **i** **m** **a** **p** **o** **k** **a** **j** **a** **n** **j** **e** **G** **a** **f** **i** **r**, 3).

Samo Tebe obo **avamo**: Ako znamo da se pod obo **avanjem** (ibadetom) podrazumijeva **sve** **to** Allah voli od djela i rije?i, tajnih i javnih, odnosno, da je to **sve** **to** je Allah naredio i da ono mo?e biti vezano za na? odnos prema Allahu i prema ljudima i drugim stvorenjima, onda ?emo, da ne bismo bili kontradiktorni, nastojati to primijeniti u **ivotu**. Tako mi vjerujemo da Allah sve vidi pa ?emo svoja djela uskla?ivati da ih vidi onako kako On to voli. Uz to, vjerujemo da On sve ?uje, pa ?emo paziti da izgovaramo ono **to** On voli i **utjet** ?emo onda kada On to voli. I vjerujemo da On sve zna, pa ?emo se truditi da ono **to** na?e grudi kriju bude ono **to** On isto tako voli. Pored ovoga, obo **avanje** samo Njega podrazumijeva da, ukoliko nam se neko ili ne?to isprije?i na tome putu, budemo hrabri i nikada ne dadnemo nikome i ni?emu prednost nad Allahom i pokornosti Njemu. Neko re?e: **Prava sloboda jeste da bude** **pravi Allahov rob**, a da se toga oslobodi, pravo je ropstvo. Zna?enje ovog ajeta u drugom obliku nalazimo u suri Ez-Zarijat (56): **D** **i** **n** **e** **i** **l** **j** **u** **d** **e** **s** **t** **v** **o** **r** **i** **o** **s** **a** **m** **s** **a** **m** **o** **d** **a** **M** **e** **o** **b** **o** **a** **v** **a** **j** **u**, te nam stoga ne preostaje ni?ta drugo ve? da svoj **ivot** uskladimo sa ovim zna?enjem.

...i **samo** **od** **Tebe** **pomo** **tra** **imo**, tj. ne tra?imo pomo? ni od koga osim od Tebe. Samo Tebe obo **avamo**, ali mi to ne mo?emo bez Tvoje pomo?i i zato samo od Tebe pomo? tra?imo. Ovo je zato jer vjernik koji je spoznao Allaha, spoznao je da je u stalnoj potrebi da mu On bude na pomo?i. Isto tako, onaj ko obo **ava** nekog drugog mimo Allaha nije spoznao Allaha onako kako treba, a takvo je stanje i sa onim koji tra?i pomo? od nekog mimo Allaha. Iz ovoga razumijemo da se razlog zbog kojeg ?e oni koji Ga ne obo **avaju** po?eti to ?initi nalazi u tome da Ga upoznaju onako kako treba. Neki su u?enjaci rekli da oblik mno?ine u rije?ima **obo** **avamo** i **tra** **imo** ukazuje na zna?aj potpomaganja sa drugim vjernicima.

Uputi nas na Pravi put: Ovo je ajet u vidu dove. Ovdje zapa?amo nekoliko stvari:

Prvo, dova je navedena nakon pohvale Allaha, spominjanja Njegovog velikog djela **stvaranja svjetova**, i nakon spominjanja Njegovih lijepih imena **Milostivi**, **Samilosni**, i Njegovog svojstva Vladara Dana sudnjeg. Upravo su ovo pravila lijepog pona?anja prilikom upu?ivanja bilo koje dove: donijeti pohvalu na

Allaha, spomenuti Njegova lijepa imena i svojstva i ono Njegovo djelo koje je sukladno dovi koju u?imo, pa Ga onda zamoliti za ono što ?elimo.

Drugo, dova je navedena u obliku mno?ine, a ne jednine. ?Uputi nas!, a ne: ?Uputi me! Ovo ukazuje na va?nost nesebi?nosti, va?nosti zajednice, va?nosti dove za druge muslimane. Jer, ako u ovoj dovi tra?imo uputu za ?nas?, onda nismo sebi?ni, u zajednici se ne pona?amo destruktivno, poma?emo svakog od ?nas? da bolje spozna Pravi put i da se svi pona?amo u skladu sa njim.

Tre?e, dok u?enjem ovog ajeta u vidu dove tra?imo uputu na Pravi put, moramo znati ?ta je Pravi put. Ako znamo da je Pravi put zapravo put Kur?ana, put sunneta Poslanika islama Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, put islama, onda ne mo?emo a da ne nastojimo da spoznajemo taj put iz izvora islama. U suprotnom, mi istovremeno kao da tra?imo ne?to ?to ne?emo da uzmemo, kao da tra?imo uputstva, a ne zanima nas ?ta su zapravo ta uputstva. Isto tako, ako znamo da ovim ajetom tra?imo da nas Allah u?vrsti na Pravom putu, onda, ako ve? znamo ?ta je Pravi put, ne smijemo sebi dozvoliti da radimo ono ?to je tome suprotno, ?to je u opre?nosti sa njegovim smjernicama i propisima, jer tra?imo da budemo ?vrsti i ustrajni u onome ?to istovremeno kr?imo.

Na put onih kojima si blagodaran bio...: Ako znamo da su oni spomenuti u ajetu: **Oni koji su pokorni Allahu i Poslaniku bit ?e u dru?tvu vjerovjesn?k?, i pravedn?k?, i ?eh?d?, i dobrih ljudi, kojima je Allah blagodaran bio** (En-Nisa, 69), onda znamo da postoje svijetli primjeri ljudi koji su hodili Pravim putem. Ako znamo da su oni uzori i tra?imo od Allaha da nas uputi da i mi idemo njihovim stopama, onda to iziskuje da ih upoznamo i da vidimo kako su se oni pona?ali u stanju rahatluka i musibeta, te?ko?a, u samo?i i u dru?tvu, u miru i u ratu, kako su se odnosili prema Allahu i prema ljudima. Da bismo to otkrili ne trebaju mnoge enciklopedije i biblioteke, jer je Allah u Kur?anu posvetio tome veliki dio. Gotovo da nema situacije u kojoj se mo?emo na?i u ?ivotu a da u Kur?anu ne na?emo opis nekoga ko je bio u sli?noj situaciji, i opis toga kako je postupio, pa da i mi sli?no postupimo, jer **u kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni** (Jusuf, 111). Nije ?udo ?to je nama potrebno da spoznamo ove uzore jer je to trebalo i plemenitom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kojem je Milostivi Gospodar, opisuju?i prija?nje poslanike, rekao: **...Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put**. (El-En?am, 90)

A ne onih koji su na sebe srd?bu izazvali jesu ?idovi, a oni koji su zalutali jesu kr??ani. (Tirmizi, 2953, hasen) Istina je da su ove dvije skupine ljudi najistaknutije skupine na koje se odnosi ovaj ajet, jer da se misli samo na njih, onda

bi ajet mogao glasiti: "A ne na put ĩidova i krĳana." Ovo kaĳemo jer je cilj ajeta ukazati na osobine zbog kojih su jedni ĩna sebe srdĳbu izazvali, a drugi ĩzalutali.

Iz drugih kurĳanskih ajeta zakljuĳuje se da su ĩidovi ti koji su na sebe srdĳbu izazvali, jer su, kada im je doĳao Poslanik koji je od Allaha prenosio Objavu i upuĳivao Pravi put, nakon ĩto su spoznali Pravi put, odmah su ga ostavili. Uĳinili su to radi zadovoljavanja svojih prohtjeva za novcem i vlaĳu ili, bolje reĳeno, strastima uopĳeno. Iz toga slijedi da je jedan od najveĳih razloga neslijeĳenja Istine i Pravog puta upravo slijeĳenje strasti. Kada to vjernik zna, onda se sa posebnom paĳnjom ĳuva da on ne skrene sa Pravog puta zbog slijeĳenja neke strasti. Naĳi su uĳenjaci naveli da postoje psihiĳke i tjelesne strasti. Primjer tjelesnih strasti jesu strasti za hranom, piĳem i spolnim odnosom, a primjer psihiĳkih jeste strast za ugledom, hvalom i slavom. Ni zbog jedne od strasti vjernik neĳe prekrĳiti smjernice Pravog puta i njegove propise, a ukoliko ih i prekrĳi, duĳan je da se pokaje i da ih se rijeĳi.

Isto tako, iz mnogobrojnih ajeta shvatamo da su krĳani oni koji su zalutali jer nisu spoznali Pravi put. U ovome se nalazi poticaj vjernicima koji su spoznali Pravi put da ga joĳ viĳe istraĳuju, izuĳavaju njegove smjernice i propise. Nepostojanje ĳelje za spoznajom smjernica i propisa islama ĳini ljude sliĳnim krĳanima kojima se vjera svodi na nasljednu tradiciju, a ne na neĳto ĳto je itekako utemeljeno na autentiĳnosti njihove knjige i prakse njihovog poslanika. Ibn Kesir u svom *Tefsiru* kaĳe: "Put vjernika sadrĳi poznavanje istine i ĳinjenje djela shodno njenoj spoznaji, jer ĩidovi nisu postupali u skladu sa svojom spoznajom istine, a krĳani je nisu istinski spoznali."

Dakle, dva su razloga zbog kojih ljudi ostavljaju Pravi put: slijeĳenje strasti i neznanje. Neprijatelji islama na sve moguĳe naĳine pokuĳavaju navesti muslimane da, poput njih, slijede svoje strasti i da ostanu neznalice prije svega u pogledu svoje vjere.

Od iskazivanja hvale Allahu i zahvale Njemu na blagodatima, uz naglaĳavanje odgovornosti, iskazivanja monoteizma i traĳenja pomoĳi, preko isticanja znaĳenja zajednice i traĳenja upute od Njega, ugledajuĳi se na dobre i ĳuvajuĳi se puta onih loĳih uzora, sura El-Fatiha svakodnevno nas viĳe puta odgaja. Primjenom ovih odgojnih smjernica u ĳivotu moĳemo samo napredovati na putu ka Allahu i ka Kuĳi vjeĳnosti gdje ĳe vjernicima ĳ**njihova posljednja dova biti: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!"** (Junus, 10)